Asesu'r Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg ac Anfantais Economaidd-Gymdeithasol

Gweler y daflen *Sut i Wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb* am gymorth i lenwi'r ffurflen yma. Mae croeso hefyd i chi gysylltu gyda Delyth Williams, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb ar est 32708, neu DelythGadlysWilliams@gwynedd.llyw.cymru, am gymorth pellach.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchodedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud asesiad amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchodedig).

Mae hefyd yn ofynnol i'r Cyngor, dan ofynion Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011) ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'r ddogfen hon felly yn sicrhau bod y penderfyniadau yma'n diogelu ac yn hyrwyddo'r defnydd a wneir o'r Gymraeg.

O Ebrill 1af 2021 ymlaen mae gan y Cyngor ddyletswydd i roi sylw dyledus i ddod i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.

1) Manylion

1.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Strategaeth Cyfranogiad.

Mae Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn ei gwneud yn ofynnol i Awdurdodau hybu ac annog cyfranogiad a llunio Strategaeth Cyfranogiad.

1.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, rhaid i awdurdodau lleol yng Nghymru gyhoeddi Strategaeth Cyfranogiad sy'n nodi'r ffyrdd y caiff pobl leol eu hannog i gymryd rhan ym mhroses y Cyngor o wneud penderfyniadau.

Disgwylir y bydd y strategaeth yn esblygu ac yn gwella dros amser wrth i arferion da ddod i'r amlwg ac wrth i dechnoleg ddatblygu ymhellach.

Mae'r strategaeth ddrafft yn amlinellu nod Cyngor Gwynedd i annog pobl i gymryd rhan yn y broses o wneud penderfyniadau. Yn y strategaeth rydym wedi ceisio egluro sut y bydd ein hamcanion o ran cyfranogiad yn gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i'r ffordd yr ydym yn ymgysylltu â phobl yng Ngwynedd. O fewn pob amcan, rydym wedi nodi canlyniadau clir a'r camau gweithredu.

Dyma ein strategaeth gyntaf a bydd ei weithrediad yn cael ei gadw dan adolygiad.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Vera Jones, Rheolwr Democratiaeth ac Iaith - ar ran Grŵp Gweithredu Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

Dyma'r ail asesiad wrth greu drafft cyntaf y Strategaeth Cyfranogiad yn dilyn derbyn ymatebion yr ymgynghoriad cyhoeddus.

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r budd-ddeiliaid neu bartneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

Cynghorwyr, Staff a'r cyhoedd.

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei cymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion gwarchodedig, ynglŷ n â'r iaith Gymraeg neu â chymunedau (un ai oherwydd lleoliad neu oherwydd angen) sy'n byw ag anfantais economaidd-gymdeithasol?

Nid oes camau penodol wedi eu cymryd i ymgysylltu gyda phobl gyda nodweddion gwarchodedig, gan fod y Strategaeth Cyfranogiad a'r ymgynghoriad cyhoeddus yn agored i bawb.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Derbyniwyd 89 ymateb i'r ymgynghoriad mewn cyfanrwydd. Mae adroddiad yn dadansoddi'r canlyniadau yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet ar 14/02/2023 – gweler yr adroddiad ar gyfer y manylion llawn. Yn gyffredinol roedd ymatebion positif i'r Strategaeth ddrafft, a rhai sylwadau ar gyfer gwella. Mae'r addasiadau i'r strategaeth yn dilyn yr ymgynghoriad wedi eu cofnodi yn yr adroddiad i'r Cabinet.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Gweithredir yn unol â gofynion y Ddeddf.

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Mae tystiolaeth ychwanegol wedi ei gasglu yn dilyn yr ymgynghoriad cyhoeddus

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl hefo'r nodweddion hyn? Mae hefyd angen ystyried yr effaith ar anfantais economaidd-gymdeithasol ac ar y Gymraeg.

Nodweddion	Sut fath o effaith? *	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Anabledd	Positif / negyddol	Mae'r strategaeth ar ei ffurf gyfredol yn adnabod y camau o ran cymryd rhan sy'n bodoli eisoes. Bydd rhaid sicrhau fod modd i bawb gymryd rhan gydag unrhyw ddatblygiadau sydd i'r dyfodol, yn arbennig unrhyw ddatblygiadau o safbwynt technoleg gan sicrhau eu bod yn hygyrch i bawb. Atgyfnerthwyd y pwynt hwn yn yr ymatebion i'r ymgynghoriad.
Rhyw	dim	Dim effaith wedi ei adnabod

Oedran	dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Cyfeiriadedd rhywiol	dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Ailbennu rhywedd	dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Beichiogrwydd a mamolaeth	dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Priodas a phartneriaeth sifil	dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Yr iaith Gymraeg	Positif	Mae'r strategaeth yn amlinellu y cyfleon sydd i unigolion gyfrannu tuag at benderfyniadau'r Cyngor trwy'r Gymraeg neu'r Saesneg. Wrth i'r Strategaeth gael ei datblygu ymhellach i'r dyfodol byddwn yn hyrwyddo mewnbwn drwy'r Gymraeg gan y cyhoedd.
Anfantais Economaidd-Gymdeithasol	dim	Dim effaith wedi ei adnabod

* I'w ddileu yn ôl yr angen

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a beichiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	**A yw'n cael effaith?***	**Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?**
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	nac ydi	

Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	Cyfle i unrhyw unigolyn godi materion o bwys gyda'r Cyngor.
Meithrin perthnasau da	Ydi	Ydi, fel uchod

* I'w ddileu yn ôl yr angen

3.3 Sut mae eich cynnig yn sicrhau eich bod yn gweithio yn unol â gofynion Safonau'r Iaith Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011), i sicrhau na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y manteisir ar bob cyfle i hyrwyddo'r Gymraeg (y tu hwnt i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog) a chynyddu cyfleoedd i ddefnyddio a dysgu'r iaith yn y gymuned?

Mae'r strategaeth yn amlinellu y cyfleon sydd i unigolion gyfrannu tuag at benderfyniadau'r Cyngor trwy'r Gymraeg neu'r Saesneg.
Wrth i'r Strategaeth gael ei datblygu ymhellach i'r dyfodol byddwn yn hyrwyddo mewnbwn drwy'r Gymraeg gan y cyhoedd.

3.4 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer er mwyn cael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, ac i leihau neu atal unrhyw effeithiau andwyol y gallai'r polisi/ymarfer ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Bydd yn rhaid sicrhau fod unrhyw ddatblygiadau technegol i'r dyfodol yn galluogi mewnbwn yn llwyr drwy'r Gymraeg i unrhyw drigolion.

3.5 Sut mae'r cynnig yn dangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i fynd i'r afael ag anghyfartaledd o achos anfantais economaidd-gymdeithasol? (Sylwch fod hyn yn ymwneud â chau bylchau anghydraddoldeb yn hytrach na gwella canlyniadau i bawb yn unig).

Dyma'r ail asesiad yn dilyn i ni ymgynghori ar y strategaeth ddrafft gyda'r cyhoedd.

Bydd angen sicrhau dulliau amrywiol o ymgysylltu er mwyn sicrhau nad oes unrhyw un yn cael eu rhoi dan anfantais wrth gyfranogi. Er enghraifft, bydd angen bod yn ofalus o beidio gor-

ddefnyddio technoleg yn y dyfodol gan y gallau hynny gau allan rhai aelodau hyn o'r gymdeithas nad ydynt mor hyderus yn defnyddio technoleg.

3.6 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol, yn unol â'r Ddeddf Economaidd-Gymdeithasol?

Bydd angen sicrhau dulliau amrywiol o ymgysylltu er mwyn sicrhau nad oes unrhyw un yn cael eu rhoi dan anfantais wrth gyfranogi. Er enghraifft, bydd angen bod yn ofalus o beidio gor-ddefnyddio technoleg yn y dyfodol gan y gallau hynny gau allan rhai aelodau hyn o'r gymdeithas nad ydynt mor hyderus yn defnyddio technoleg.

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Gweler yr effaith bositif wedi ei amlinellu uchod trwy roi cyfle cyfartal i bawb i fod yn rhan o brif benderfyniadau y Cyngor wrth i'r datblygiadau fynd yn eu blaen. (o fewn cyfyngiadau'r cynllun).

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Yn unol â'r dyletswyddau cyfreithiol dan Deddf Cydraddoldeb 2010, wrth wneud penderfyniadau, mae rhaid dalu sylw dyledus i'r angen (1) i ddiddymu gwahaniaethu anghyfreithiol (2) hyrwyddo cyfle cyfartal a (3) meithrin perthnasau da ar sail y nodweddion gwarchodedig. Gan fod y Strategaeth Cyfranogiad yn disgyn o fewn penderfyniadau all eu hystyried yn strategol, mae'r dyletswydd i roi sylw dyledus i weithredu mewn modd sydd wedi ei ddylunio i leihau anghydraddoldebau sydd yn deillio o anfantais "socio economaidd." Mae asesiad yn cadarnhau nad oes ardrawiadau penodol fyddai yn cefnogi gwyro oddi wrth yr argymhelliad.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	√
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	

Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	
Dim camau pellach ar hyn o bryd, mae'n gynamserol i benderfynu, neu does dim digon o dystiolaeth	

4.4 Os yn parhau hefo'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Dyma ein strategaeth gyntaf. Bydd gweithrediad y Strategaeth yn cael ei gadw dan adolygiad.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

Bydd gweithrediad y Strategaeth yn cael ei gadw dan adolygiad.